

Sütő András

Földi asztal, égi szék*

Adventi szelek fújnak maholnap a Hargitán, menni, menni kéne Sikaszóba!

Nyár eleje rég volt, hogy arra járhattam, káplánszoknyás fenyőfáim alatt megülhettem. Fülemben elcsendesedtek a hangjai: a körfűrész sivalkodása és az alkonyati medverioгатás. Sőt, már nem csak hallgat: szendereg is tán a Hargita térdén, legendás fiaira emlékezve, kik mesét mondtak neki a Gondolat madaráról s az Érzés tüzeről, de szájukat a föld azóta betömte.

Így szeretném őt meglepni most, a Libán oldaláról csendesen aláereszkedve, és töröm a fejem: mit vihetnék neki, hogy magamat is meglepjem vele? Tamási Áron zsenge madarászainak emlékezetes kudarcai után, mikor is a Gondolat madara galickába került, az örökkön égő fácska pedig szerzetescellába — jómagam az Időnek melyik tanulságából csalogassak elé valamit is szóló vásárfia-madarat? Hogy ne menjek éppen üres kézzel, mint akinek semmi köze nincs az inkább elmenő, mint hazajövő fiai, lányai után merengő tájhoz.

S ha már Libánt szóba hoztam: tudom is, mi a teendőm.

A Maros völgyén indulok felfelé.

Ilyenformán nem köszöntöm Zetelakát, de kalapot emelhetek Gyergyószentmiklósnak. Előtte pedig Marosvécsen megülök egy cseppet Kós Károly kőasztalánál. Hajdani keresztelése szerint Kuncz-émlékasztalnak hívják, de megtervezője, létrehozója: Kós Károly volt, és őneki most nagyobb szüksége van arra, hogy semmit el ne vegyünk tőle.

Menjünk hát. Ki az utat nem ismerné, azt a szembe szaladó Maros vezeti, a bölcsőhelye felé csalogatva, és közben folyvást fiatalodva, mind suhancosabban a szűkülő tündérvölgy istentelen szikláinak között, ahol már a zsögödi Nagy Imre pisztrángos akvarellszíneit villogtatja jókedvűen.

Az ember nem teheti, hogy ne igazodjék hozzá, amint visszafelé vezet az Időben saját forrásához és — mert hullámaival együtt szökken a gondolat — megannyi Kezdethez. Éppen oda tehát, ahová magam is igyekszem. Egy árva kőasztal emlékéhez.

Szászrégent elhagyva tornyos bástyák jelzik: a Maros vize fölött borong a vécsi vár. Jobbágyivadék mivoltomban hajdan félve nézhettem volna föl rá; most úgy jövök ide, már-már zarándokolva. Mert amit borongásában sugall, az irodalmi emlék mindenekelőtt. Grafikaiag sűrített formája emblémaként látható

*Sütő András eme írása a *Sikaszi fenyőforgácsok*. Cikkek, naplójegyzetek (Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2007) című könyv első erdélyi kiadásában látott napvilágot, mely a nagy erdélyi író 80. születésnapjára készült.

másfél száz könyvnek a homlokán. Az Erdélyi Helikon jelképe. Az első világháború utáni nagy összeszaladásunkban írók s költők menedéke lett ez a vár; újfajta haditanácskozások színhelye a megtartó szellem fegyvereinek számbavételével. Báthori Gábor, Rákóczi György és megannyi főúr várának utolsó gazdája, Kemény János új értelmet adott a griffmadaras, dámvadas címernek: a kisebbségi humánus jegyében fogant erdélyi magyar művelődés felkarolásának mecénását. Tőle tudom, hogy e ritka metamorfózisban váratlanul öröklött vagyonának tetemes része úszott el, s magam láthattam, hogy e hasznos fogyatkozást a mecénás saját meg nem érdemlett szenvedéseivel is megtetézte. A temetésén is szóltam erről. Hogy ha már nem támaszthatjuk föl, legalább ne nyilvánítsuk boldognak, amiként az a lélek tantalozó kínjai között távozó Kacsó Sándorral is megesett.

Képzetelem őt látja most az oroszlanos kapuban, amelyen tilos a belépés. A vár évtizedek óta debilis gyermekek otthona. Az a rettentő zsvaj, mely kicsap az ódon falak közül, az elborult elme mániája, bacchanáliája.

Ahogy eléjön János a gyengélkedő lábát bottal támogatva, s lényének falatkenyér-jósága egy szikra hiány nélkül a szemébe sűrül; amiként a rajongó hiszékenység tökéletes védtelenségében nyugalomból kilép az ordas világba: csak férfias bajusza menti meg attól, hogy Áron módjára Jánoskának ne szólítsam őt. Kivált, hogy egy bölcsőhelyi séta írásos szavaival azt mondja nekem, mint valamely sokaságnak: örülök, barátaim, hogy együtt jösztek újból Marosvécsre a szellem közös gondjával. Boldog vagyok, hogy a helikoni írók közössége úgy fonódott egybe, ahogyan családdá terebélyesedik a szerelem: egymás vállára emeltük közös gondjainkat.

Mondom, hogy ez igen szép és békességes szólás, de már annak idején is vágya volt inkább az általános egyetértésnek, mit nemegyszer a testvérháború vert széjjel. És azóta? Hányan vannak ma is, kik a sorstársat kereső gyertyavilág helyett ama bizonyos kanál vízzel tüsténkednek a másiknak megfojtása végett! Temagad végső beteg napjaidban nem kaptál-e arcul köpdöső levelet egy ifjú és neves költőtől? Könyvedet olvasván azt sercintette az arcodba, hogy nem írod, csak visszasírod a havasaidat — te pedig válaszként a megbocsátás kalácszavaival nyugtattad meg őt, hogy a verseit ennek ellenére is szereted. Könnyet először és utoljára akkor láttam a szemedben. De másért jöttem én most hozzád, János.

— Csak rossz hírt ne hoztál volna.

Mondom, hogy ellenkezőleg: egy kis évfordulót ünnepelnénk meg itt ketten, és meghívottunk lenne a kolozsvári Házsongárdból Kós Károly bátyánk.

— És az évforduló kinek szólna? — kérdi János. — Melyikötöknek?

Mondom, hogy hármunk közül egy asztalnak. Amelyik ott áll az ő sírja mellett. Az most éppen ötvenéves.

— Kuncz Aladár emlékasztala — bólint rá János.

Ezt eddig mind a ketten tudtuk. De hogy az ötvenedik évfordulóhoz én egy századikat is felhoznék a tavalyi esztendő csendjéből: csak ezután magyarázom el

Jánosnak. Kós Károly, aki az emlékőrző asztalt készítette, pontosabban szólva: megalkotta, alig-alig, hogy kilépett a centenáriumból. Kicsin múltott, hogy életében meg nem érte, és most nem a Házsongárdba kellene üzeni neki e mostani keresztelő dolgában, amikor Kemény Jánossal egyetértésben az asztal nevét Kuncz—Kósra módosítjuk. A magányosat párosra, e két páratlan férfiú együttes megtisztelése végett.

Jánosnak megrebbe a szeme. Halovány ijedelme mutatja, hogy dörgedelmet hall máris valahonnan Sztána felől:

— Az öreg le fog bennünket teremtetézni — mondja figyelmeztetőleg, de belenyugvással is.

— Azt már megszoktuk — mondom. — S a továbbiakban nem fogunk kérdezősködni. Ami neki jár: a mi dolgunk. S ez most a legcsekélyebb.

Az oroszlanos kapuból kilépve hátra igyekszünk tehát a százados tölgyfák közé az idő színébe öltözött asztalhoz. Régen jártam erre, most veszem csak észre, hogy kártevés ellen védelmező vasrácsok mögé került. Hajdan sima lapján ugyanis elszaporodtak a bicskával, baltafokkal rádorbézolt nevek, olyan embereké bizonyára, akik ittjártuk szájalmas emlékét csak a halhatatlanság emlékének tudják elképzelni. E felfogás ellen tiltakozna most a vasketrec, ha be nem léphetnének mégis lakat nélküli ajtaján az újrakeresztelés szándékával.

— Hát akkor szólnál-e Károly bácsinak? — fordulok a házigazdához, aki nálamnál mégiscsak közelebbi kapcsolatban áll a nagy vízen túl megnyugodott viharhadárral.

Jánosnak annyi ideje sincs, hogy bátorságot vegyen, Kós Károly máris kutyaebattáz bennünket. Dühös természetű volt világéletében, s a véleményét sem igen rejtette soha véka alá. Most azt mondja például, hogy van őneki könyve, épülete elegendő, mely nevét hirdesse; a Kuncz Aladár-emlékasztal megfeleztését nem engedélyezi. Híresen barázdált arcán az indulat valósággal egyiptomi csapásokat jelez: marhavészt, fekélyt és jégesőt, ha meg nem gondoljuk magunkat. De kettőnk részéről az egyezség tántoríthatatlan. Még azt sem vesszük figyelembe, hogy bajusza dúsabb és kajlább a Kemény Jánosénál.

Hanem keresztelünk.

Helikoni kerek asztalunk! Az emlékezésnek hét szűk esztendejében is őrizd és hirdesd a reád bízottak nevét és mindenkori építő, népeket békítő szándékát az eljövendőknék. Ültesd magad köré Budai Nagy Antalt, a Varju-nemzetség fiait, a havasi gyógyító füvekkel csodákat mívelő Iliét és a somteleki Kardos Jákobot: magyart és román, ahogyan őket Kós Károly gyalogosan és lóháton vérzivataros idők mélyéről minékünk okulásul felvonultatta, s életükből, halálukból a közös mozdulatot egybefonta. Nem mindennapi cselekedet volt ez: annak meglátása, hogy e földnek vegyes ajkú védelmezői miként ásták ki hantok mellől a hosszú, széles sírköveket, és fordították a kapukra török s tatár ellen az egyetlen otthon megtartása végett.

Ettől, hogy nem akárminek az emlékét bizzuk a kőasztalra, mintha Károly bácsi is megenyhülne valamennyire. Az eget kémelve szűkülő szemmel fürkészi: szavaink vajon találnak-e az időjárással?

Az ősz pedig az ő jóváhagyó bölintására kezdi máris az asztalterítést.

Aranyszalvétáit hullatja rendre az öreg tölgyekről az elképzelt koccintó poharaink mellé.

Most már igazán leülhetnénk hárman.

Nem király előtt állunk.

Hanem a legjobb szándékaink színe előtt.

Szék után nézelődöm tehát, mintha ebben a hatalmas kertben annak is teremnie kellett volna.

De sehol a környéken semmilyen ülőalkalmatosság.

Kemény János elnéz Gyergyó felé, somolyog is a bajusza alatt; tudja már, mi a teendő.

— Ott az Istenszéke — mutat jobbjával a ködben borongó, óriás csutakforma, lapos tetejű havasra. — Igaz, hogy nem karos, de legalább kihúzzuk magunk, ha rája telepedünk.

Kötényével jóanyám máris törülgeti azt a széket, szégyenlősen sopánkodva közben, hogy mégis mit tudjunk csinálni, mert csak ez az egy van kéznél. Az Isten is szegény. S egy idő óta, ha helyet kínál is: csak a fenekünkre ültet. Hanyattvágódással.

Annál gazdagabb az egymás iránti tiszteletünk, mikor is a frissen keresztelt emlékasztal mellett állva maradva a szándékainkat és a mindenkori emlékezés jogát ültetjük Isten székébe...

Abonyi Mária: Falu

Beke Sándor

Adventi koszorú
avagy
Isten megáld a Hargitán

Fejedre hull
a penészes lom,
át- meg átjár
a nyilalló fájdalom,
szülőföldem...

Ámítások altatnak
kényre-kénytelen,
szemedben
tündérálmokat ébresztenek,
szülőföldem...

A hit, néped
szívében gyönyörű,
a hit is marcangol,
s lesújt a keselyű,
szülőföldem...

Isten csak az,
ki téged áld,
égeti homályos
múltad fátyolát,
szülőföldem...

Lelkedben ég,
ég az adventi koszorú,
ne könnyezz,
s ne légy te szomorú,
szülőföldem!...

